

OPPIMISEN TUEN JA OPPILASHUOLLON KÄSIKIRJA

OPPIMISEN TUEN JA OPPILASHUOLLON KÄSIKIRJA	1
1. Ennen koulua.....	3
2. Koulupolku.....	5
2.1. Oppioikeus.....	5
2.2. Lähikouluperiaate	5
2.3. Integraatio ja inkluusio	5
2.4. Ennaltaehkäisy ja varhainen puuttuminen.....	6
3. Oppimisen tuki.....	7
3.1. Kolmiportainen tuki	7
3.1.1. Yleinen tuki.....	9
3.1.2. Tehostettu tuki.....	12
3.1.3. Erityinen tuki.....	15
4. Oppilashuolto	25
4.1. Kodin ja koulun yhteistyö oppilashuollon näkökulmasta	25
4.2. Alueelliset ja koulukohtaiset oppilashuoltoryhmät	26
4.3. Henkilötietojen salassapito, käsittely ja luovuttaminen	27
4.4. Opettajan oppilashuollolliset tehtävät	30
4.5. Koulu- ja opiskelijaterveydenhuolto	33
4.6. Oppilashuollon psykologi- ja kuraattoripalvelut.....	36
5. Kuka puuttuu? Kenelle kuuluu?.....	38
6. Opinpolun nivelvaiheet	42
7. Liitteet	45
Liite 1 Oppimisen tukea ja oppilashuoltoa koskevat asiakirjat.....	45
Liite 2 Oppimisen ja oppilashuoltotyön tueksi	46

1. Ennen koulua

Wiitaunionissa varhaiskasvatusta toteutetaan päivähoitona päiväkodeissa, ryhmäperhepäivähoitoryhmissä (ryhmikset), perhepäivähoidossa hoitajien omissa kodeissa, erityistilanteissa lasten kodissa/kodeissa. Päivähoitolain mukaan lapsi on oikeutettu päivähoitopalveluihin vanhempainrahakauden päättymisestä ensimmäisen kouluvuoden alkuun.

Pihtiputaalla ja Viitasaarella keskustan esioppilaiden hoidon tarve on järjestetty pääsääntöisesti aamu- ja iltapäivätoimintana ja koulun kerhotoimintana. Esioppilaille ja ensimmäisen luokan oppilaille järjestetään kummassakin kunnassa haja-asutusalueella osapäivähoitoa.

Molempien kuntien päivähoitopalvelu pohjautuu v. 2012 laadittuun Wiitaunionin varhaiskasvatussuunnitelmaan. Varhaiskasvatussuunnitelma eli Vasu tehdään kaikille Wiitaunionin varhaiskasvatuksen piirissä oleville lapsille. Suunnitelmaan kirjataan tiedot lapsen taidoista, tämänhetkisestä kehityksestä ja tuen tarpeista. Suunnitelma tehdään vanhempien ja henkilökunnan kanssa yhdessä ja suunnitelma päivitetään vuosittain, lapsen vaihtaessa hoitopaikkaa tai siirtyessä esiopetukseen.

Erityistä tukea tarvitseville lapsille tehdään päivähoitolain vaatima lapsen kuntoutussuunnitelma TukiVasu. Siihen kirjataan lapsen vahvuudet, tuettavat asiat ja toimenpiteet, joilla tavoitteisiin pyritään. Myös TukiVasua päivitetään vähintään kerran vuodessa ja sen laatimisesta vastaa erityislastentarhanopettaja. Mahdollisuuksien mukaan päivitykseen pyritään saamaan mukaan kaikki lasta hoitavat ja kuntouttavat tahot. Päivähoitopaikan muuttuessa tai lapsen siirtyessä esiopetukseen TukiVasu käydään läpi yhdessä vanhempien, nykyisen ja tulevan henkilökunnan kanssa.

Varhaista erityisopetusta annetaan kaikissa varhaiskasvatuksen toimintamuodoissa ja -pisteissä. Kiertävä erityislastentarhanopettaja työskentelee erityistä tukea tarvitsevan lapsen kanssa ja toimii lapsen lähihenkilökunnan tukena käytännön toiminnan järjestämiseksi mahdollisimman hyvin lapsen tarpeita vastaavaksi.

Päiväkodissa erityistä hoitoa ja kasvatusta tarvitsevat voidaan sijoittaa pääsääntöisesti

- normaalille paikalle, jos erityishoidon tarve on pieni
- kahden paikalle, jolloin ryhmän lapsiluku pienenee
- lapselle voidaan palkata avustaja, mikäli hänen osallistumisensa ryhmän toimintaan ei muuten olisi mahdollista. Lapsi on kuitenkin normaalilla paikalla.

Perhepäivähoidossa lapsen erityisyys otetaan huomioon hoitajan palkkauksessa. Näin korvataan hoitajan suurempaa työpanosta ja motivoidaan häntä hankkimaan lisätietoja ja taitoja.

Kummassakin Wiitaunionin kunnassa tehdään tarvittaessa monialaista yhteistyötä liittyen erityisen tuen tarpeessa olevien lasten päivähoitosijoituksiin ja tukitoimiin. Palavereihin kutsutaan vanhempien lisäksi tarvittavat yhteistyötahot. Lisäksi molemmissa kunnissa kokoontuu säännöllisesti ns. neuvolatyöryhmä. Siinä käsitellään varhaiskasvatuksen, terveydenhuollon, sosiaalityön ja koulun yhteisiä kehitystehtäviä. Varhaiskasvatus tekee yhteistyötä myös Keskussairaalan kuntoutusohjaajien ja muiden lasta hoitavien tahojen kanssa.

2. Koulupolku

2.1. Oppioikeus

Jokaisella oppilaalla on oikeus suorittaa peruskoulun oppimäärä ja saada jatko-opintokelpoisuus. Jos oppilas tarvitsee oppimisessaan tukea, hänellä on oikeus saada riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Näitä tukitoimia ovat mm. eriyttäminen, koulunkäynninohjaajan tuki, osa-aikainen erityisopetus, henkilökohtainen oppimissuunnitelma (HOPS) tai henkilökohtainen oppimisen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS) ja joissakin tapauksissa pienryhmäopetus.

2.2. Lähikouluperiaate

Oppilaan ensisijainen koulu on lähikoulu, jossa kaikilla oppilailla on mahdollisuus hyvään oppimispolkuun. Myös erityistä tukea tarvitsevilla oppilaalla on oikeus opiskella omassa lähikoulussaan, jossa hänelle tulee taata riittävät tukitoimet yksilöllisen opinpolun suorittamiseen. (Erityisopetuksen strategia 2007).

Integraatio/inkluusioajatuksen mukaisesti myös esim. kehitysvammaisilla lapsilla on oikeus opiskella yleisopetuksen ryhmässä/kotiluokassa oman HOJKSin mukaisin tavoittein aina, kun se on lapsen edun mukaista ja riittävät tukitoimet on saatavissa.

Niille erityistä tukea tarvitseville lapsille, jotka eivät vahvoista tukitoimistakaan huolimatta pysty opiskelemaan yleisopetuksen luokissa, järjestetään opetusta pienryhmissä, joita opettaa erityisluokanopettaja. Erityisopetuksen pienryhmien oppilaita pyritään integroimaan yleisopetuksen ryhmiin aina, kun se on oppilaan oppimisen yksilölliset piirteet huomioon ottaen mahdollista. Oppilaalle tulee nimetä yleisopetuksen kotiluokka, johon oppilas integroituu. Pienryhmään voi tilapäisesti sijoittua myös lyhytaikaista erityistä tukea tarvitseva oppilas. Wiitaunionissa pysyvistä pienryhmistä on luovuttu.

2.3. Integraatio ja inkluusio

Suomessa edetään vaiheittain kohti kaikille yhteistä koulua. Yleinen oppivelvollisuus koskee kaikkia lapsia eli koko väestö on oppivelvollisuuden piirissä. Integraatio tarkoittaa erityisen tuen päätöksen saaneen oppilaan opiskelua yleisopetuksen luokassa joko osa-

aikaisesti tai kokonaan. Integraation yhteydessä voidaan puhua sekä fyysisestä että sosiaalisesta integraatiosta. Pelkkä fyysinen integraatio tarkoittaa samassa tilassa olemista. Se ei ole riittävää integraation määritelmän perimmäisen ajatuksen mukaan. Tarvitaan myös sosiaalista ulottuvuutta, ryhmään kuulumisen tunnetta. Integraatio ja inklusio vaativat onnistuakseen paljon yhteistyötä ja ennakovalmisteluja. Koko koulu yhteisön tulee sitoutua siihen, että kaikki ovat tervetulleita lähikouluun.

Inklusio tarkoittaa sitä, että kaikki oppilaat käyvät koulua omassa lähikoulussaan. Jokaisen oppilaan kotiluokka on yleisopetuksen luokka aina, kun se vain on mahdollista. Opetus on järjestetty oppilaiden yksilöllisten edellytysten mukaisesti riittävin tukitoimin. Jokainen, niin oppilas kuin henkilökunnan jäsenkin, tuntee olevansa hyväksytty ja arvostettu koulu yhteisössä.

2.4. Ennaltaehkäisy ja varhainen puuttuminen

Tukea tarvitsevien oppilaiden opetusta ja tukitoimia suunnitellaan monialaisessa yhteistyössä. Kasvun, kehityksen ja opetuksen tueksi on mahdollista muodostaa useamman kunnan yhteisiä kuntoutus- ja opetusryhmiä.

Oppimisen esteiden vähentämiseksi kouluissa

- painotetaan varhaisen puuttumisen periaatetta ja ongelmien ennaltaehkäisyä
- työskennellään tiiviissä yhteistyössä huoltajien kanssa
- toiminnassa painottuu monialainen yhteistyö
- työskentelee riittävä määrä koulunkäynninohjaajia
- oppilasryhmät pysyvät riittävän pieninä – enintään 25 oppilasta yleisopetuksen luokassa
- mikäli luokassa on pidennetyn oppivelvollisuuden oppilas, enintään 20 oppilasta/opettaja
- lisätään yleisopetuksen opettajien valmiuksia työskennellä erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden kanssa
- yleis- ja erityisopetuksen yhteistyö on saumatonta
- tiedonkulku ja yhteistyö sujuvat erityisesti oppilaan opiskelun nivelvaiheissa.

3. Oppimisen tuki

Jokaisella oppilaalla on oikeus hyvään koulupäivään, joka muodostuu laadukkaasta perusopetuksesta, kasvua ja kehitystä tukevasta toimintakulttuurista, yhteisöllisyyden kokemuksesta, toimivasta kodin ja koulun välisestä yhteistyöstä. Psykkisesti ja fyysisesti turvallinen oppimisympäristö tukee oppimista monin tavoin ja vähentää oppimisen esteitä.

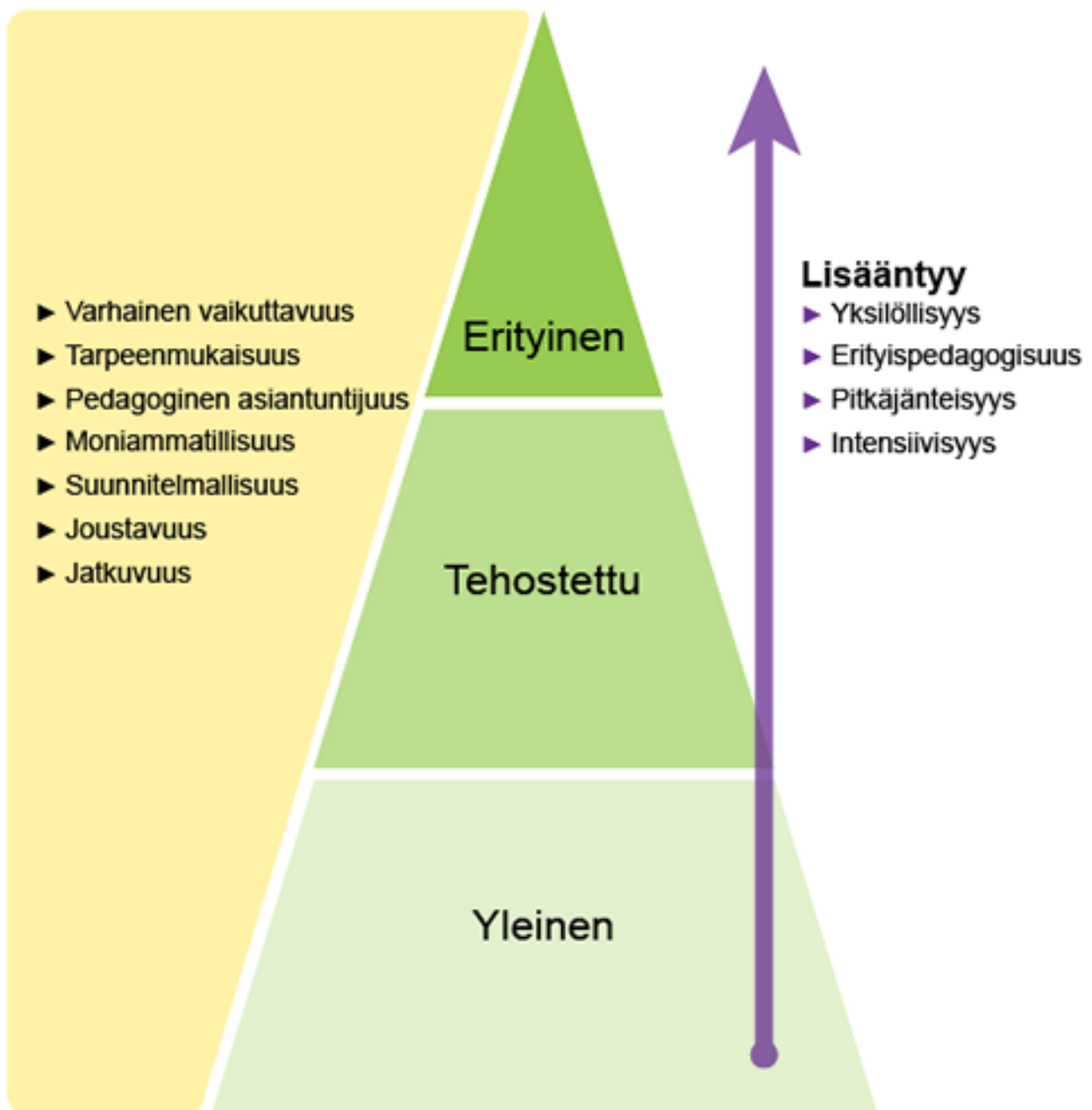
Oppimisen pulmien ennaltaehkäisemiseksi tai jo ilmenevien oppimisen esteiden madaltamiseksi voidaan kutsua koolle moniammatillinen/monialainen oppimisen tukiryhmä OTR. Oppimisen tukiryhmässä voidaan pohtia keinoja ja välineitä, joilla edistetään oppilaan oppimisen taitoja ja madalletaan oppimisen esteitä. Kolmiportaisen tuen suunnittelusta vastaa oppimisen tukiryhmä. Ryhmän koollekutsujana voi toimia koulun opetushenkilökuntaan kuuluva tai huoltaja.

3.1. Kolmiportainen tuki

Oppilas saattaa tarvita oppimisen avuksi tukea joko tilapäisesti tai pitkäaikaisesti. Oppimista ja koulunkäynnin mielekkyyttä voidaan koulupäivän aikana tukea erilaisilla toimilla. Oppimisen tuki muodostuu kolmiportaisesta tuesta. Tuen portaat etenevät yleisestä tuesta tehostettuun tukeen ja edelleen erityiseen tukeen. Tuen tasoja voidaan käyttää joustavasti. Tukimuodoista pyritään löytämään ne, jotka auttavat oppilasta parhaiten. Varhaisen tuen ja varhaisen puuttumisen periaatteen mukaan oppilaalla on oikeus saada tukea oppimiseensa heti, kun tarvetta siihen ilmenee.

Wiitaunionissa oppimisen tuesta ja oppilashuollosta vastaavat sivistystoimen toimialajohtaja ja oppilashuollon ohjausryhmä sekä koulujen rehtorit. Oppimisen tuen resursseista (mm. erityisopettajat, tuntikehys ja koulunkäynninohjaajat) päätetään lukuvuosittain.

Kaavio kolmiportaisesta tukijärjestelmästä:

<http://www.lukimat.fi/lukimat-oppimisen-arviointi/tietopalvelu/taustaa/kolmiportainen-tuen-malli>

3.1.1. Yleinen tuki

Yleinen tuki on kaikille oppilaille tarjottua oppimisen ja sosio-emotionaalisen hyvinvoinnin tukea, jossa tavoitteena on pureutua ongelmiin heti niiden syntyessä ja näin mahdollisesti ehkäistä oppimisen tai tunne-elämän vaikeuksia.

Oppilaalla on oikeus saada riittävää kasvun ja oppimisen tukea heti tuen tarpeen ilmetessä (POL 30 § 1 mom). Yleisen tuen järjestäminen kuuluu kaikille opettajille sekä tietyiltä osin kaikille oppilaan kanssa työskenteleville aikuisille.

Yleisen tuen muotoja ovat mm. eriyttäminen, tukiopetus, oppimisen tukiryhmän tuki, osa-aikainen erityisopetus, apuvälineet, koulunkäynninohjaajapalvelut ym.

Eriyttäminen

Eriyttämisen tarkoituksena on tarjota oppilaille mahdollisuus omantasoiseen oppimiseen. Oppimisen tueksi tarvitaan erilaisia ja joustavia tapoja opettaa.

Eriyttämällä tarkoitetaan kaikkia niitä toimenpiteitä, joilla saadaan perusopetuksen opetussuunnitelmaan kuuluvan oppiaineen sisältö jokaiselle sopivaksi. Myös opetusmenetelmää, havainnollistamistapaa, oppimiseen tai opettamiseen käytettävää aikaa, oppimisympäristöä tai materiaalia voidaan eriyttää. Eriyttäminen voi ulottua myös koejärjestelyihin, esim. koealueen pilkkominen pienempiin osiin ja suulliset kokeet.

Tukiopetus

Oppilaalla, joka on tilapäisesti jäänyt jälkeen opinnoissaan tai muutoin tarvitsee oppimisessaan lyhytaikaista tukea, on oikeus saada tukiopetusta. (POL 16 §)

Tukiopetus on yksin tai pienessä ryhmässä saatavaa opetusta, jossa oppilas saa yksilöllistä ohjausta. Tukiopetus tulee aloittaa heti, kun oppimisvaikeudet on havaittu. Oppilaalla tulee olla mahdollisuus osallistua ennaltaehkäisevään tukiopetukseen.

Tukiopetusta tulee järjestää oppilaan tarpeen mukaan. Tukiopetus järjestetään oppituntien ulkopuolella. Jos tukiopetus ym. muut yleisen tuen tukitoimet eivät näytä riittävän, oppilas voi saada lisäksi osa-aikaista erityisopetusta yleisen tuen muotona. Ennen osa-aikaiseen erityisopetukseen siirtymistä on kokeiltava muita yleisen tuen muotoja.

Osa-aikainen erityisopetus

Oppilaalla, jolla on lieviä oppimis- tai sopeutumisvaikeuksia, on oikeus saada erityisopetusta muun opetuksen ohessa (PoL 4 § 17). Osa-aikaiset erityisopettajat auttavat laaja-alaisissa oppimisvaikeuksissa. Tällaisia ovat esimerkiksi puheen, lukemisen, kirjoittamisen, matematiikan, hahmottamisen ja motoriikan häiriöt sekä tarkkaavuuden ja sosio-emotionaalisen kehityksen pulmat. Myös tunnekasvatus ja tunnetaitojen tukeminen on osa erityisopetusta.

Osa-aikainen erityisopettaja suuntaa tukensa erityisesti tehostetun ja erityisen tuen piirissä oleville oppilaille oppimissuunnitelmaan (HOPS) tai henkilökohtaiseen opetuksen järjestämistä koskevaan suunnitelmaan (HOJKS) määriteltyjen ja kirjattujen tavoitteiden mukaisesti sekä antaa varhaista tukea koulupolun alussa tukea tarvitseville oppilaille. Puheopetus painottuu esikouluun ja 1. luokalle. Alkuopetuksessa osa-aikaisessa erityisopetuksessa tuetaan pääasiassa lukemaan ja kirjoittamaan oppimista sekä matematiikan taitoja. Ensimmäisen luokan oppilaiden tuen tarve äidinkielen ja matematiikan osalta selviää alkusyksyn aikana.

Osa-aikainen erityisopettaja suunnittelee yhdessä esi- ja luokanopettajien sekä aineenopettajien kanssa mahdollisia erityisopetuksen painopistealueita sekä eri työmuotojen käyttöä esim. pienryhmäopetusta, samanaikaisopetusta, oppimistyyliä huomioon ottavaa opetusta jne..

Erityisopettajan työhön kuuluu yhä enemmän samanaikaisopetusta, jossa esi-/luokan-/aineenopettajan ja erityisopettajan yhteistyötaidot korostuvat. Myös konsultaatiotuki erityisopetuksen asioissa esi-, luokan- ja aineenopettajille on tärkeä osa erityisopettajan työtä.

Oppimistaitojen ohjaaminen

Laadukas perusopetus ja opiskelun tuki ovat opiskelun vaikeuksien ennaltaehkäisyssä olennainen perusta. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan kaikkien opettajien tehtävänä on ohjata oppilasta opiskelussa, auttaa häntä kehittämään oppimaan oppimisen taitojaan ja valmiuksiaan sekä ehkäisemään ennalta opintoihin liittyvien ongelmien syntymistä. (PoL 7 § 30)

Ohjaus- ja tukipalvelut

Lähikoulut tarvitsevat tukea ja ohjausta järjestäessään opetusta heterogeeniselle oppilasjoukolle. Monet valtion erityiskoulut järjestävät ohjaus- ja tukipalveluja lähikoulua käyville erityistä tukea tarvitseville oppilaille (esim. Oppimis- ja ohjauskeskus Onerva, Onerva Mäen koulu). Kaikkien saatavilla on Valtakunnallinen erityisen tuen palveluverkosto VALTERI, joka sisältyy Opetushallituksen EDU.fi-opettajan verkkopalveluihin.

Kerhotoiminta

Kerhotoiminnan tarkoituksena on tarjota virikkeitä ja edistää oppilaan kasvua ja kehitystä. Kerhotoiminta tarjoaa myös sosiaalisia kontakteja ja oppimistilanteita. Wiitaunionin kouluissa on viime vuosina järjestetty kerhotoimintaa valtionavustusrahoituksella. Kerhotoiminta on tarkoitettu peruskoulun vuosiluokkien 1-9 oppilaille. Koulun kerhotoiminta on oppilaalle maksutonta. Kerhotoiminta tukee pyrkimystä kokonaiskoulupäivään, sillä kerhot toimivat yleensä heti koulupäivän jälkeen.

Aamu- ja iltapäivätoiminta

Aamu- ja iltapäivätoiminta on tarkoitettu esikoululaisille, ensimmäisen ja toisen vuosiluokan oppilaille sekä kaikkien vuosiluokkien erityistä tukea tarvitseville oppilaille. Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan tavoitteena on tukea lapsen hyvinvointia ja terveyttä. Lapselle tarjotaan ennen ja jälkeen koulupäivän turvallinen ympäristö, jossa hän voi aikuisen ohjauksessa osallistua monipuoliseen ja virkistävään toimintaan. Toiminnassa korostetaan leikin, luovan toiminnan ja myönteisten elämysten merkitystä oppilaalle. Paikallinen järjestäjä määrittelee toiminnan yksityiskohtaiset sisällöt. Kunnan tulee hyväksyä toimintasuunnitelma aamu- ja iltapäivätoimintaa varten.

3.1.2. Tehostettu tuki

Jos oppilaalle tarjottu yleisen tuen ei katsota riittävän, oppilaalle tarjotaan tehostettua tukea.

Tehostettu tuki on suunnattu oppilaalle, joka tarvitsee oppimisessaan tai koulunkäynnissään säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja. Tehostettu tuki on luonteeltaan kokonaisvaltaisempaa ja pitkäjänteisempää kuin yleisessä tuessa.

Tehostettua tukea varten laaditaan oppimissuunnitelma (HOPS) yhteistyössä oppilaan ja huoltajan sekä tarvittaessa oppilaan muun laillisen edustajan kanssa. Tehostettu tuki sisältää oppilaalle annettuja erityisesti 16, 31 ja 31a §:ssä tarkoitettuja tukimuotoja sekä tarvittavia pedagogisia järjestelyjä. Tehostetun tuen ja oppimissuunnitelman keskeisestä sisällöstä määrätään opetussuunnitelman perusteissa. Tehostettu tuki järjestetään laadultaan ja määrältään oppilaan kehitystason ja yksilöllisten tarpeiden edellyttämällä tavalla.

Tehostetusta tuesta ja sen järjestämisestä sovitaan pedagogiseen arvioon perustuen moniammatillisessa tai monialaisessa oppimisen tuen ryhmässä. Oppilaalle järjestettävä tuki kirjataan oppimissuunnitelmaan. (POL 31 a § 1,2,4 mom.)

Pedagoginen arvio

Tehostetun tuen aloittaminen perustuu pedagogiseen arvioon ja henkilökohtaiseen oppimissuunnitelmaan (HOPS).

Pedagoginen arvio laaditaan yhteistyössä kaikkien läheisesti oppilaan oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvien henkilöiden (oppilas, vanhemmat, opettajat, koulunkäynninohjaaja) kanssa. Tarvittaessa mukana voi olla myös muita oppimisen asiantuntijoita.

Pedagogisessa arviossa huomioidaan oppilaan kokonaistilanne.

Oppimisen arviointia on esim. esi-, luokan-, aineen- tai erityisopettajan sekä koulunkäynninohjaajan päivittäinen oppilaan havainnointi. Opettaja kirjaa havaintonsa. Havaintoja täydentävät opettajien pitämät kokeet ja testit.

Pedagogisen arvion pohjana ovat myös oppilaan saama yleinen tuki (esim. tukiopetus, eriyttäminen, osa-aikainen erityisopetus) ja arvio niiden vaikutuksista.

Myös oppilaan oppimisvalmiudet sekä oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät erityistarpeet huomioidaan. Samalla arvioidaan, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, tai muilla oppilashuollollisilla ratkaisuilla oppilasta voidaan tukea.

Pedagoginen arvio ja oppimissuunnitelma (HOPS) käsitellään yhdessä huoltajien kanssa oppimisen tuen (OTR) ryhmässä.

Oppimissuunnitelma

Oppimissuunnitelma on kirjallinen oppilaan opetuksen ja tukitoimien järjestämistä ohjaava pedagoginen asiakirja.

Oppimissuunnitelma laaditaan tehostettua tukea tarvitseville oppilaille. Tarvittaessa se voidaan laatia myös muille oppilaille, esimerkiksi lahjakkaille tai maahanmuuttajaoppilaille (POL 16 a §). Wiitaunionissa kaikille esioppilaille tehdään oppimissuunnitelma.

Esi-, luokan- tai aineenopettaja sekä oppilas ja vanhemmat tai oppilaan muu laillinen edustaja laativat oppimissuunnitelman yhdessä erityisopettajan kanssa. Oppimissuunnitelman tehtävänä on tukea oppilaan kasvua ja kehitystä sekä toimia opetuksen eriyttämistä helpottavana työvälineenä. Sen laatimisessa otetaan huomioon oppilaan vahvuudet ja kehittämialueet sekä aiempi oppimishistoria. Oppimissuunnitelma auttaa oppilaan tavoitteiden asettamisessa, oppilaan arvioinnissa ja opettajan työn suunnittelussa.

Tavoitteiden toteutumista seurataan järjestelmällisesti ja verrataan oppimissuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Seurantatietoja kirjataan ja päivitetään oppimissuunnitelmaan, jolloin voidaan arvioida, onko tarjottu opetus ja opiskelun tuki ollut oppilaalle riittävää.

Oppimissuunnitelman tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan, kuin ne ovat tarpeen oppilaan opetuksen ja tukitoimien järjestämiseksi:

- oppilaan oppimisvalmiudet sekä oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät erityistarpeet
- oppimiseen, työskentely- ja vuorovaikutustaitoihin sekä koulunkäyntiin liittyvät tavoitteet
- yhteistyön toteuttaminen oppilaan ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki

- oppiaineet ja aineryhmät, joita oppilas opiskelee
- opiskelun sisällölliset painoalueet eri oppiaineissa
- pedagogiset ratkaisut (esim. joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, työskentelytavat, opetusstrategiat, välineet/kommunikointitavat sekä erityiset apuvälineet ja oppimateriaalit)
- fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen oppimisympäristöön liittyvät oppilashuollolliset ja muut ratkaisut
- moniammatillisen/monialaisen yhteistyön kuvaus ja eri toimijoiden vastualueet
- edistymisen seuranta ja arviointi, arviointitavat ja ajankohdat sekä oppilaan itsearviointi
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet

Oppimissuunnitelma

- helpottaa oppilaan yksilöllisen edistymisen suunnittelua ja arviointia
- turvaa oppilaalle hyvät edellytykset oppia ja edetä opinnoissaan
- selkiyttää opetuksen eriyttämistä
- on opettajalle käyttökelpoinen oman työn reflektoinnin väline
- tukee opettajien, huoltajien ja asiantuntijoiden kesken tehtävää yhteistyötä
- antaa huoltajalle tietoa lapsensa opiskelusta
- auttaa oppilasta suuntautumaan tavoitteelliseen opiskeluun ja sitoutumaan opiskeluun
- siirtää vastuuta opiskelusta vähitellen oppilaalle itselleen.

Tehostetun tuen eri tukimuotoja (edelliset yleisen tuen tukimuodot mukaan lukien):

Oppimisen tukiryhmä (OTR)

Oppilashuollon tukitoimilla (POL 31 a §) pyritään edistämään oppilaan hyvää oppimista sekä psyykkistä ja fyysistä terveyttä ja sosiaalista hyvinvointia.

(Oppimisen tukiryhmän tarkempi kuvaus edellä kohdassa 3 Oppimisen tuki)

Tulkitsemis- ja koulunkäynninohjaajapalvelut

Pidennetyn opetusvelvollisuuden oppilaalla ja erityistä tukea tarvitsevalla oppilaalla on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämät tulkitsemis- ja ohjaajapalvelut (POL 31 § 1 mom.).

Koulunkäynninohjaajat työskentelevät perusopetuksen luokissa ja pienryhmissä sekä esikouluryhmissä. Koulunkäynninohjaajan työnkuva on ensisijaisesti avustaa ja ohjata tukea tarvitsevia oppilaita. Päävastuu opetustyöstä on opettajalla.

Oppilas voi tarvita tulkitsemista esim. kuulovamman tai kielellisen erityisvaikeuden takia. Hän voi tarvita myös puhetta tukevia ja korvaavia kommunikaatiokeinoja (mm. erilaiset symbolijärjestelmät). Kielellisen vuorovaikutuksen mahdollisuus ja tukeminen on edellytys mahdollisimman tasavertaiselle vuorovaikutukselle toisten kanssa. Tulkitsemis- ja ohjaajapalvelut voivat olla osa yleistä, tehostettua tai erityistä tukea.

3.1.3. Erityinen tuki

Mikäli tehostetun tuen ei katsota riittävän ja huomataan, että oppilas tarvitsee vielä lisää tukitoimia, oppilaan tilanteesta laaditaan pedagoginen selvitys. (POL 17 §)

Mikäli todetaan, että oppilas tarvitsee yksilöllistä ja jatkuvaa tukea kasvun, kehityksen ja oppimisen tavoitteiden saavuttamisessa, opetuksen järjestäjän tulee tehdä erityisestä tuesta kirjallinen päätös. Oppilaalle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma. (POL 17 §)

Erityinen tuki muodostuu erityisen tuen päätökseen perustuvasta erityisopetuksesta sekä muista perusopetuksen ja erityisen tuen tukimuodoista. Oppilaan itsetuntoa ja opiskelumotivaatiota vahvistetaan ja häntä kannustetaan ottamaan edellytystensä mukaan vastuuta opiskelustaan.

Erityisopetus järjestetään oppilaan edun mukaisesti ensisijaisesti muun opetuksen yhteydessä, mutta tarpeen vaatiessa erityisopetus voidaan järjestää myös osittain tai kokonaan pienryhmässä tai muussa soveltuvassa paikassa.

Pedagoginen selvitys

Ennen erityisopetuspäätöksen tekemistä tulee opetuksen järjestäjän kuulla sekä oppilasta että oppilaan huoltajia sekä tehtävä oppilaasta pedagoginen selvitys. Selvityksen laatimista varten hankitaan

- oppilaan opetuksesta vastaavilta henkilöiltä selvitys oppilaan oppimisen etenemisestä sekä
- moniammatillisessa/monialaisessa oppimisen tukiryhmässä tehty selvitys oppilaan saamasta tehostetusta tuesta sekä hänen kokonaistilanteestaan. Näiden kahden selvityksen perusteella opetuksen järjestäjä tekee arvion oppilaan erityisen tuen tarpeesta. (POL 17 § 3 mom.)

Pedagogisessa selvityksessä todetaan ja kuvataan

- mitkä ovat oppilaan vahvuusalueet ja mitkä puolestaan keskeiset, oppilaan oppimiseen ja kasvuun sekä opiskelutilanteisiin liittyvät ongelmat
- oppilaan oppimisvalmiudet sekä oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät erityistarpeet
- millaista tehostettua tukea oppilas on saanut
- oppimisen ja kehityksen eteneminen tehostetun tuen aikana
- arvio siitä, millaisia pedagogisia ja oppilashuollollisia järjestelyjä tarvitaan oppilaan oppimisen ja kasvun tukemiseksi jatkossa. Pedagogiset järjestelyt voivat sisältää esimerkiksi oppimisympäristöön, opetus- ja ohjaushenkilöstöön, opetus- ja opiskelumenetelmiin, materiaaleihin ja välineisiin liittyviä tekijöitä
- perusteltu arvio siitä, tarvitseeko oppilas yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän tai -sisällön.

Tarvittaessa voidaan lisäksi hankkia muita lausuntoja, kuten psykologinen tai lääketieteellinen tutkimus tai sosiaalinen selvitys. Oppilaalle tehostetun tuen vaiheessa tehty oppimissuunnitelma on hyvänä pohjana HOJKSin laatimiselle.

Erityistä tukea koskevan päätöksen jälkeen oppilaalle on laadittava henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma HOJKS.

Eriyisen tuen päätös

Eriyisen tuen päätöksen perusteella HOJKSin laatimisen yhteydessä tehtävä oppiaineiden yksilöllistäminen voidaan kohdentaa yhteen/useampaan oppiaineeseen. Kaikkien oppiaineiden yksilöllistämistä ei pidetä suotavana. HOJKSin laatiminen ei kuitenkaan aina edellytä oppiaineiden yksilöllistämistä vaan tukitoimet voidaan kohdentaa myös muihin oppimisen tai käyttäytymisen alueisiin. (POL 3 § 2 mom.)

Eriyisen tuen päätös on määräaikainen ja se täytyy tarkistaa ainakin toisen vuosiluokan jälkeen sekä ennen seitsemännelle luokalle siirtymistä. Jos vaikeudet ovat pysyviä, erityisen tuen päätös voidaan tehdä koko perusopetuksen ajaksi. Eriyisen tuen tarpeellisuus tulee tarkistaa lain edellyttämässä vaiheissa sekä aina oppilaan tuen tarpeen muuttuessa. Tarkistusta varten oppilaalle tehdään uusi pedagoginen selvitys. Mikäli tarpeen todetaan jatkuvan, erityisen tuen jatkamisesta tehdään päätös. Mikäli katsotaan, että oppilas ei enää tarvitse erityistä tukea, tuen lopettamisesta tehdään päätös. Tällöin oppilas siirtyy saamaan tehostettua tukea ja hänelle laaditaan oppimissuunnitelma. (POL 17 § 2 mom.)

Joissakin tapauksissa erityisen tuen päätös voidaan tehdä ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista. Mikäli psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että oppilaan opetusta ei vamman, sairauden, kehityksessä viivästymisen, tunne-elämän häiriön taikka muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten kuin erityisen tuen keinoin, erityisen tuen päätös voidaan tehdä ennen esi- tai perusopetuksen alkamista tai esi- tai perusopetuksen aikana ilman kolmiportaisen tuen kaikkia välivaiheita.

Jos erityisen tuen päätös tehdään perusopetuksen aikana ilman tehostetun tuen antamista, tulee sen perustua oppilaan tilanteen uudelleen arviointiin esimerkiksi onnettomuuden tai vakavan sairauden seurauksena.

Niiden opetusryhmien muodostamisesta, joissa on yksi tai useampia erityisen tuen päätöksen saaneita oppilaita tai pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvia oppilaita, säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Apuvälineet

Opetustoimi on velvollinen järjestämään koulussa käytettävät koulu- ja luokkakohtaiset apuvälineet. Tällaisia apuvälineitä ovat esimerkiksi erityispulpetit, hissit tai luiskat. Oppilaan henkilökohtaiset lääkinnälliset apuvälineet tulevat terveydenhuollon kautta ja yläkouluiästä alkaen opiskelussa tarvittavat vaativat opiskelun apuvälineet Kansaneläkelaitoksen kautta.

Opetuksen järjestäminen toiminta-alueittain

Kun oppilaan opetusta ei sairauden tai vaikean vamman (esim. vaikea kehitysvamma) perusteella voi järjestää oppiaineittain laaditun oppimäärän mukaisesti, opetus tulee järjestää toiminta-alueittain. (Tuntijakoasetus 9 § 3 mom., POL 18 § 1 mom.)

Opetussuunnitelmaan kuuluvat toiminta-alueet ovat

- motoriset taidot
- kieli ja kommunikaatio
- sosiaaliset taidot
- päivittäisten toimintojen taidot
- kognitiiviset taidot.

Opetussuunnitelmaan voi kuulua myös muita toiminta-alueita.

Toiminta-alueet ovat sidoksissa keskenään ja kehittyvät muiden alueiden taitojen hallinnan myötä, joten niitä ei voi harjoittaa irrallaan toisistaan. Kuntoutusjaksoilla ja erilaisilla terapiapalveluilla tuetaan ja seurataan oppilaan kehitystä ja oppimista.

Niille erityistä tukea tarvitseville lapsille, jotka eivät vahvoista tukitoimistakaan huolimatta pysty opiskelemaan yleisopetuksen luokissa, järjestetään opetusta pienryhmissä, joita opettaa erityisluokanopettaja. Integraatio- ja inklusioajatuksen mukaisesti myös vaikeasti vammaisilla lapsilla on oikeus opiskella yleisopetuksen ryhmässä oman HOJKSin mukaisin tavoittein, jos se on oppilaan edun mukaista ja riittävät tukitoimet on saatavissa.

Pidennetty oppivelvollisuus

Jos on ilmeistä, että perusopetuksen tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta

perusopetuslaissa säädettyä aikaisemmin ja kestää yksitoista vuotta. (POL 25§ 2 mom.) Tätä kutsutaan pidennetyksi oppivelvollisuudeksi. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä esiopetus voi kestää yhden tai kaksi vuotta. Tarkoitus on vahvistaa oppilaan valmiuksia niin, että hän selviytyisi opiskelustaan perusopetuksessa mahdollisimman hyvin.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvat vaikeasti kehityshäiriöiset tai vammaiset lapset (esim. näkö- ja kuulovammaiset lapset, fyysisesti tai henkisesti vaikeasti vammaiset lapset tai kehityksessään viivästyneet lapset). Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Lapselle tehdään tällöin myös päätös erityisestä tuesta. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalle, erityistä tukea saavalle lapselle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS).

Perusopetuksessa on säädetty pidennetyn oppivelvollisuuden oppilaita koskevat ryhmäkoot. Niistä ei voida poiketa edes tilapäisesti. Jos esimerkiksi pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleva oppilas integroidaan yleisopetuksen ryhmään, kahdenkymmenen oppilaan enimmäisryhmäkoko noudatetaan kaikilla oppitunneilla. Ryhmäkoko säännökset koskevat myös esiopetusta. Samanaikaisopetuksessa tilanteessa, jossa luokassa on kaksi opettajaa, lasketaan oppilaat kahden opettajan oppilaitaiksi, näin ollen tällaisen ryhmän yhteiskoko voi olla säädettyä suurempi.

Hojks ja sen laatiminen

Erityistä tukea koskevan päätöksen toimeenpanemiseksi oppilaalle on laadittava henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). HOJKS on hyväksyttyyn opetussuunnitelmaan perustuva pedagoginen asiakirja. (POL 17 a §)

HOJKS laaditaan yhteistyössä oppilaan ja huoltajan tai tarvittaessa oppilaan muun laillisen edustajan kanssa sekä moniammatillisena yhteistyönä. HOJKSin laatimisessa hyödynnetään oppilaalle jo tehtyä oppimissuunnitelmaa ja otetaan esille pedagogisessa selvityksessä esiin nousseet asiat.

HOJKSista on käytävä ilmi oppilaan erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisen opetuksen ja muun tuen antaminen, mm. yksilöllistettävät oppiaineet ja henkilökohtaiset tavoitteet eri oppiaineissa. HOJKSiin kootaan yhteinen näkemys oppilaan vahvuuksista ja

tukea tarvitsevista alueista, tukitoimien toteuttamisesta, tavoitteista, menetelmistä ja muista oppilaan oppimiseen olennaisesti liittyvistä asioista.

HOJKS laaditaan erityisopettajien ja esi-, luokan- tai aineenopettajien yhteistyönä. Yleensä erityisopettaja kutsuu koolle ryhmän, jonka jäsenille suunnitelman laatiminen luontevimmin kuuluu (oppilas, huoltaja/t, esiopettaja, luokanopettaja, aineenopettaja, luokanvalvoja/ryhmänohjaaja, erityisopettaja, opinto-ohjaaja, terapeutit ym.).

Suunnitelma tarkistetaan tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa, oppilaan tarpeiden mukaisesti.

HOJKSin sisältö

HOJKSin tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin ne ovat tarpeen oppilaan opetuksen ja tukitoimien järjestämiseksi:

- kuvaus oppilaan oppimisvalmiuksista ja vahvuuksista, oppimiseen liittyvistä erityistarpeista sekä näiden edellyttämistä opetus- ja kehittämistarpeista
- oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin yleiset tavoitteet
- oppiaineet ja aineryhmät sekä valinnaiset opinnot, joita oppilas opiskelee sekä oppiaineiden vuosiviikkotuntimäärät
- opiskelun erityiset painoalueet niissä oppiaineissa, joissa oppilaalla on yleinen oppimäärä
- oppilaan muuhun kehitykseen, kuten sosioemotionaalisiin tai motorisiin taitoihin liittyvät tavoitteet
- edistymisen seuranta ja arviointi, oppilaan mahdollisuus osoittaa osaamisensa eri tavoin, arviointitavat ja –ajankohdat sekä oppilaan itsearviointi
- pedagogiset ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, opiskelustrategiat, työskentelytavat, kommunikointitavat, erityiset apuvälineet, oppimateriaalit ja muu tuki
- fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen oppimisympäristöön liittyvät, oppilashuollolliset, ohjaukselliset tai muut ratkaisut

- erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisten tulkitsemis- ja avustajapalveluiden, muiden opetuspalveluiden sekä tuki- ja kuntoutuspalveluiden järjestäminen ja eri toimijoiden vastuualueet
- kuvaus oppilaan opetuksen järjestämisestä muun opetuksen yhteydessä ja/tai erityisopetuksen ryhmässä (kuvaus siitä, miten ja millä oppitunneilla erityisopetuksen ryhmässä pääsääntöisesti opiskeleva oppilas opiskelee yleisopetuksen ryhmässä)
- moniammatillisen yhteistyön kuvaus ja eri toimijoiden vastuualueet
- kuvaus oppilaan koulukuljetuksen järjestelyistä ja vastuista sekä kuljetusta odottavan oppilaan ohjauksesta ja valvonnasta
- oppilaan mahdollinen osallistuminen aamu- ja iltapäivätoimintaan ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa
- yhteistyön toteuttaminen oppilaan ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet

Mikäli oppilas opiskelee yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, HOJKSiin kirjataan edellä mainittujen kohtien lisäksi

- luettelo niistä oppiaineista, joissa oppilaalla on yksilöllistetty oppimäärä sekä näiden oppiaineiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt
- edistymisen seuranta ja arviointi, oppilaan mahdollisuus osoittaa osaamisensa eri tavoin, arviointitavat ja –ajankohdat sekä oppilaan itsearviointi niissä oppiaineissa, joissa oppilas opiskelee yksilöllistetyn oppimäärän mukaan.

Mikäli oppilas opiskelee toiminta-alueittain, HOJKSiin kirjataan edellä mainittujen yleisten kohtien lisäksi

- kuvaus toiminta-alueittain opiskelevan oppilaan yksilöllisistä tavoitteista ja keskeisistä tavoitteista toiminta-alueittain
- edistymisen seuranta ja arviointi, oppilaan mahdollisuus osoittaa osaamisensa eri tavoin, arviointitavat ja ajankohdat sekä oppilaan itsearviointi toiminta-alueittain

Oppiaineen yksilöllistäminen

Jos oppilaalle tehdään erityisen tuen päätös, yhden tai useamman oppiaineen oppimäärä voidaan yksilöllistää. (POL 3 § 2 mom.)

Yksilöllistämispäätös tehdään, mikäli oppilas monipuolisista tukitoimista huolimatta ei pysty saavuttamaan oppiaineen keskeisiä, ydinsisältöihin liittyviä tavoitteita. Oppiaineen oppimäärän yksilöllistäminen merkitsee oppilaan oppimiselle asetettavan tavoitetason määrittelemistä hänen omien edellytystensä mukaiseksi. Tavoitteiden tulee kuitenkin olla oppilaalle riittävän haasteellisia. Tavoitteet kirjataan HOJKSiin. Mikäli oppilaan oppimäärä on yksilöllistetty, kaikkien oppilasta opettavien opettajien velvollisuus on tutustua yksilöllistämisen pääpiirteisiin sekä soveltamaan niitä omaan opetukseensa. Vasta silloin yksilöllistamisellä on käytännössä merkitystä.

Yksilöllistämisessä voidaan käyttää selkokielistä tai muuten alaspäin eriyttävää opetusmateriaalia. Opettaja vastaa opettamansa aineen yksilöllistetyn materiaalin hankkimisesta ja valmistamisesta. Luokkatilanteessa opettajan on esitettävä asia riittävän selvästi, mahdollisesti ennakkoiden uutta asiaa.

(ESI)KOULUIKÄISEN LAPSEN/NUOREN OPPIMISVAIKEUKSIEN TUTKIMINEN

			Tuen vaiheet ja muut toimet
Opettaja, oppilas tai vanhempi on havainnut vaikeuksia oppimisessa ja kertoo huolestaan vanhemmille/ koululle oppimisvaikeuksista.	Oppilaalla on oppimisvaikeuksia		Suunnitellaan tukitoimet luokkaan, erityisopetukseen ja kodin ja koulun yhteistyöhön Yleinen tuki Luokkaympäristön muutokset Tehostettu yhteydenpito kotiin Opiskelutaitojen kehittäminen
	↓		
Opettaja neuvottelee asiasta erityisopettajan kanssa	Koulun tukitoimet	→	Tukiopetus Opetuksen/ kotitehtävien eriyttäminen
	↓		
Opettaja tuo asian OTR/koulupsykologin tietoon. Opettaja on yhteydessä vanhempiin ja kutsuu heidät yhteisneuvotteluun.	Opettaja ottaa yhteyttä vanhempiin + alustava moniammatillinen arvio tilanteesta →Tilannetta seurataan koulussa →Vanhemmat seuraavat tilannetta		Samanaikaisopetus Koulunkäyntiohjaajien käyttö Erityisopettajan tutkimus Osa-aikainen erityisopetus - yksilöllisesti - pienessä ryhmässä Oppimissuunnitelma Pedagogisen arvion laatiminen Muut tukitahot -Perhetyö - Sosiaaliohjaaja
	↓		
Järjestetään neuvottelu, jossa mukana tilannearvion mukaisesti oppilas, vanhemmat, opettajat, erityisopettaja, koulupsykologi, koulun johtaja/rehtori, opinto-ohjaaja ja kouluterveydenhoitaja.	Yhteisneuvottelu/OTR Sovitaan mahd. erityisopettajan tekemät kartoitukset Pedagogisen arvion käsittely →Päädytään seuraamaan tilannetta	→	Tehostettu tuki Tarkennetaan ja tehostetaan koulun tukitoimia Tarvittaessa siirtyminen tehostettuun tukeen Oppimissuunnitelman laatiminen
	↓		
Tarvittaessa sovitaan psykologisista tutkimuksista.	Psykologinen tutkimus	→	Vanhempien haastattelu ja kyselylomake Opettajien haastattelu ja kyselylomake Useita tapaamisia oppilaan kanssa Luokkahavainnointi

	↓		
Järjestetään palautepalaveri, jossa mukana oppilas, vanhemmat, opettajat, erityisopettaja ja koulupykologi.	Palautepalaveri/ OTR	→	Erityinen tuki Tutkimustuloksi hyödynnetään koulussa ja opetuksessa Tukitoimet (yllämainittujen lisäksi) Tarvittaessa siirtyminen erityisen tuen piiriin->HOJKS Pedagoginen selvitys, laatiminen ja käsittely moniammatillisessa OTR:ssä
	↓		
Psykologi dokumentoi tutkimustulokset	Psykologin kirjallinen yhteenveto/ lausunto →Tilannetta seurataan koulussa		Tarvittaessa ohjaus muihin tutkimus-, hoito- ja kuntoutuspalveluihin
	↓		
Järjestetään seurantapalaveri, jossa mukana oppilas, vanhemmat, opettajat, erityisopettaja ja koulupykologi.	Seurantapalaveri	→	Tarkistetaan tukitoimet Tarvittaessa seurantatutkimus nivelvaiheet huomioiden

4. Oppilashuolto

Oppilashuollolla tarkoitetaan oppilaan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä. Oppilashuoltoa säätelevät perusopetuslaki, lukiolaki sekä ammatillista koulutusta koskeva laki. Opetuksen järjestäjää oppilashuollon suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa ohjaa oppilashuoltolaki (OHL 1287/2013).

Opiskeluhoitoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä koko oppilaitosyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhoitona. Lisäksi opiskelijoilla on oikeus yksilökohtaiseen opiskeluhoitoon.

Oppilashuoltoon sisältyvät opetuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen oppilashuolto sekä oppilashuollon palvelut, jotka ovat kansanterveyslaissa (66/1972) tarkoitettu kouluterveydenhuolto sekä lastensuojelulaissa (417/2007) tarkoitettu koulunkäynnin tukeminen. (POL 31 a §)

Oppilashuollon palveluilla tulee edistää myös koulun ja kodin välisen yhteistyön kehittämistä. Kunkin koulun oppilashuoltosuunnitelman laatii rehtori/koulunjohtaja ja siinä kuvataan oppilashuollon toimintatavat.

4.1. Kodin ja koulun yhteistyö oppilashuollon näkökulmasta

Koulun tulee antaa huoltajille tietoa oppilashuollon toiminnasta sekä kouluyhteisön toimintamalleista ja tiedottamiskäytännöistä erilaisissa ongelma-, onnettomuus- ja kriisitilanteissa. Oppilashuoltotyötä toteutetaan yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajiensa tai muun laillisen edustajan kanssa. Oppilaiden ja huoltajien osallisuus ja kuulluksi tuleminen on yhteisöllisessä oppilashuollossa tärkeää ja hyvinvointia vahvistavaa.

Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että oppilailla ja heidän huoltajillaan on tieto oppilaitoksessa käytettävissä olevasta oppilashuollosta. Oppilaitoksen ja oppilashuollon henkilökunnalla on velvollisuus ohjata oppilasta hakemaan tarvitsemiaan oppilashuollon etuuksia ja palveluja.

4.2. Alueelliset ja koulukohtaiset oppilashuoltoryhmät

Oppilashuollon ohjausryhmä vastaa opetuksen järjestäjäkohtaisen oppilashuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Oppilashuollon ohjausryhmälle asetetut tehtävät voi hoitaa myös muu tehtävään soveltuva ryhmä. Ohjausryhmä voi olla kahden tai useamman opetuksen järjestäjän yhteinen. Sama ryhmä voi olla myös useamman koulutusmuodon yhteinen, jolloin ryhmästä on perusteltua käyttää nimitystä opiskeluhuollon ohjausryhmä. Ryhmä kokoontuu vuosittain ja koollekutsujana toimii sivistystoimen toimialajohtaja.

Koulukohtainen oppilashuoltoryhmä vastaa koulun oppilashuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Koulukohtainen oppilashuoltoryhmä laatii koulukohtaisen oppilashuoltosuunnitelman yhteistyössä koulun henkilöstön, oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa. Näistä oppilashuollon periaatteista ja menettelytavoista tiedotetaan oppilaita, huoltajia sekä muita tarvittavia yhteistyötahoja. Koulukohtaista oppilashuoltoryhmää johtaa opetuksen järjestäjän nimeämä edustaja. Opetuksen järjestäjä ja oppilashuollon palveluja tuottavat tahot päättävät yhdessä ryhmän kokoonpanosta, tehtävistä ja toimintatavoista. Oppilashuoltoryhmä voi tarvittaessa kuulla asiantuntijoita. Ryhmän keskeinen tehtävä on yhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä muun yhteisöllisen oppilashuollon toteuttaminen ja kehittäminen. Koulukohtainen oppilashuoltoryhmä kokoontuu vähintään kerran lukuvuodessa ja sen koollekutsujana toimii rehtori/koulunjohtaja.

Asiantuntijaryhmä kootaan yksittäisen oppilaan tai oppilasryhmän tuen tarpeen selvittämiseksi ja oppilashuollon palvelujen järjestämiseksi. Ryhmän kokooa se opetushenkilöstön tai oppilashuollon palveluiden edustaja, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu. Ryhmän monialainen kokoonpano perustuu tapauskohtaiseen harkintaan ja käsiteltävään asiaan. Ryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön. Asiantuntijoiden nimeäminen ryhmän jäseniksi ja muiden yhteistyötahojen tai oppilaiden läheisten osallistuminen ryhmän työskentelyyn edellyttää oppilaan tai huoltajan suostumusta. Oppilaan omat toivomukset ja mielipiteet on otettava huomioon häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä, kehitystasonsa ja muiden henkilökohtaisten edellytystensä mukaisesti. Huoltajalla ei ole oikeutta kieltää alaikäistä käyttämästä oppilashuollon palveluja.

Yksittäistä oppilasta koskevan asian käsittelystä asiantuntijaryhmässä laaditaan oppilashuoltokertomus. Ryhmän vastuuhenkilö kirjaa yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi välttämättömät tiedot oppilashuoltokertomukseen. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki edellyttää, että kertomukseen kirjataan seuraavat asiat: ¹

- yksittäisen oppilaan nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä alaikäisen oppilaan huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot,
- kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa,
- kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa,
- asian aihe ja vireille panija,
- oppilaan tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet kuten arviot, tutkimukset ja selvitykset,
- toteutetut toimenpiteet kuten yhteistyö eri tahojen kanssa sekä aiemmat ja nykyiset tukitoimet,
- tiedot asian käsittelystä ryhmän kokouksessa, tehdyt päätökset ja niiden toteuttamissuunnitelma sekä
- toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot.

Jos sivulliselle annetaan oppilashuoltokertomukseen sisältyviä tietoja, asiakirjaan on lisäksi merkittävä mitä tietoja, kenelle sivulliselle ja millä perusteella tietoja on luovutettu.

Oppilashuoltokertomukseen on oppilaalla ja hänen huoltajallaan tarkistus- ja muutosoikeus niissä rajoissa kuin henkilötietolaissa on säädetty. Anomukset tehdään kirjallisesti rekisterin pitäjälle (Henkilötietolaki 523/1999).

4.3. Henkilötietojen salassapito, käsittely ja luovuttaminen

Salassapidolla tarkoitetaan asiakirjan pitämistä salassa ja kieltoa ilmaista tietoja suullisesti eli vaitiolovelvollisuutta ja kieltoa käyttää salaista tietoa omaksi eduksi tai toisen vahingoksi.

¹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 5 § 2 mom. ja 20 § 1, 3 ja 4 mom.

Oppilaan yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä oppilashuollosta vastaavalle viranomaiselle sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi². Lisäksi heillä on oikeus saada ja luovuttaa toisilleen sekä oppilaan opettajalle, rehtorille ja opetuksen järjestäjälle oppilaan opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot³. Tiedon luovuttaja joutuu harkitsemaan esimerkiksi sitä, onko kysymys sellaisesta tiedosta, joka on välttämätön oppilaan tai muiden oppilaiden turvallisuuden varmistamiseksi. Luovutettava tieto voi koskea muun muassa sellaista oppilaan sairautta, joka tulee ottaa opetustilanteissa huomioon. Vaikka tiedon luovuttamiselle olisikin edellä todettu lain tarkoittama peruste, yhteistyön ja luottamuksen turvaamiseksi pyritään aina ensisijaisesti hankkimaan oppilaan tai huoltajan suostumus salassa pidettävän tiedon luovuttamiseen.

Jos oppilas siirtyy toisen opetuksen tai koulutuksen järjestäjän opetukseen tai koulutukseen, aikaisemman opetuksen järjestäjän on pyydettävä oppilaan tai tarvittaessa hänen huoltajansa suostumus siihen, että uudelle opetuksen järjestäjälle voidaan siirtää oppilashuollon asiakasrekisteristä sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka ovat tarpeellisia oppilashuollon jatkuvuuden kannalta⁴. Sen sijaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot toimitetaan salassapidon estämättä viipymättä toiselle opetuksen järjestäjälle tai lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjälle. Vastaavat tiedot voidaan antaa myös uuden opetuksen tai koulutuksen järjestäjän pyynnöstä.⁵

Opetuksen järjestämisestä vastaavien toimielinten jäsenet, 37§:ssä tarkoitetut henkilöt, kouluterveydenhuollon edustajat, koulukuraattorit, koulupsykologit ja opetusharjoittelua suorittavat eivät saa sivullisille ilmaista, mitä he ovat tämän lain mukaisia tehtäviä hoitaessaan saaneet tietää oppilaiden tai tässä laissa tarkoitetun henkilöstön taikka heidän perheenjäsentensä henkilökohtaisista oloista tai taloudellisesta asemasta. (POL 40 §)

² Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 23 § 2 mom.

³ Perusopetuslaki 40 § 2 mom. (1288/2013)

⁴ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 23 § 3 mom.

⁵ Perusopetuslaki 40 § 4 mom. (1288/2013)

Opetuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada maksutta opetuksen järjestämiseksi välttämättömät tiedot sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaiselta, muulta sosiaalipalvelujen ja terveydenhuollon palvelujen tuottajalta sekä terveydenhuollon ammattihenkilöltä. (POL 41 §)

4.4. Opettajan oppilashuollolliset tehtävät

Luokanopettaja / Erityisluokanopettaja / Luokanvalvoja

- kasvattaa, opettaa, ohjaa oppilaitaan
- tukee ja vahvistaa oppilaidensa itsetuntoa
- seuraa kokonaisvaltaisesti luokkansa oppilaiden oppimista
- arvioi oppilaidensa edistymistä
- havainnoi ja tunnistaa oppilaiden oppimis- ym. vaikeuksia mahdollisimman varhain
- tarjoaa tukiopetusta
- ohjaa oppilaansa tuen piiriin
- tiedottaa luokkaa koskevista asioista kouluväkeä ja huoltajia
- seuraa kootusti luokkansa oppilaiden poissaoloja
- on päävastuussa kodin ja koulun yhteistyöstä
- toimii tarvittaessa yhteyshenkilönä muiden opettajien, oppilaiden ja huoltajien välillä
- tekee moniammatillista/monialaista yhteistyötä (mm. oppimisen tukiryhmä ja asiantuntijaryhmä, terapeutit, sosiaalitoimi)
- on siirtymävaiheessa yhteistyössä lähettävän ja / tai vastaanottavan tahon kanssa
- on vastuussa oppilasasiakirjojen täyttämisestä
 - asiantuntijaryhmän ja oppimisen tukiryhmän kutsu
 - pedagoginen arvio
 - pedagoginen selvitys
 - oppimissuunnitelma
 - HOJKS

Aineenopettaja

- asiantuntijaryhmän ja oppimisen tukiryhmän kutsu
- kasvattaa, opettaa, ohjaa oppilaitaan
- tukee ja vahvistaa oppilaidensa itsetuntoa

- arvioi oppilaidensa edistymistä
- havainnoi ja tunnistaa oppilaiden oppimis- ym. vaikeuksia mahdollisimman varhain
- tarjoaa tukiopetusta
- ohjaa oppilaansa tuen piiriin
- tekee tarvittaessa yhteistyötä huoltajien kanssa
- tiedottaa tarvittaessa oppilaidensa oppilashuollollisista asioista luokanopettajaa, luokanvalvojaa ja huoltajia
- neuvottelee oppilaan oppilashuollollisista ja oppimisen tuen asioista luokanopettajan, -valvojan ja huoltajien kanssa
- seuraa oppilaidensa poissaoloja
- tekee moniammatillista/monialaista yhteistyötä (mm. oppimisen tukiryhmä ja asiantuntijaryhmä, terapeutit, sosiaalitoimi)
- on siirtymävaiheessa yhteistyössä lähettävän ja / tai vastaanottavan tahon kanssa
- on vastuussa oppilashuoltoasiakirjojen täyttämistä oman aineensa osalta
 - oppimissuunnitelma
 - pedagoginen arvio
 - pedagoginen selvitys
 - on tarvittaessa apuna oppilashuoltoasiakirjojen täyttämässä
 - HOJKS

Laaja-alainen erityisopettaja

- asiantuntijaryhmän ja oppimisen tukiryhmän kutsu
- kasvattaa, opettaa, ohjaa oppilaitaan
- tukee ja vahvistaa oppilaidensa itsetuntoa
- tekee oppimisvaikeuksien kartoituksia ja kuntouttaa
- arvioi oppilaidensa edistymistä
- tarjoaa tukiopetusta
- ohjaa oppilaansa tuen piiriin

- tekee yhteistyötä huoltajien kanssa
- tiedottaa oppilaidensa oppilashuollollisista asioista luokanopettajaa, luokanvalvojaa, huoltajia
- neuvottelee oppilaan oppilashuollollisista ja oppimisen tukeen liittyvistä asioista luokanopettajan ja –valvojan ja huoltajien kanssa
- tekee moniammatillista/monialaista yhteistyötä (mm. oppimisen tukiryhmä ja asiantuntijaryhmä, terapeutit, sos.toimi)
- on siirtymävaiheessa yhteistyössä lähettävän ja / tai vastaanottavan tahon kanssa
- on vastuussa oppilashuoltoasiakirjojen täyttamisestä
 - HOJKS (luokilla 7-9 aina ja luokilla 0-6, jos erityisopettaja vastaa opetettavasta aineesta)
 - on tarvittaessa apuna oppilashuoltoasiakirjojen täyttämässä
 - pedagoginen arvio
 - pedagoginen selvitys
 - oppimissuunnitelma
 - HOJKS

Rehtori

- on kokonaisvastuussa koulunsa oppilashuoltotyöstä
- suunnittelee, toteuttaa ja arvioi oppilashuoltotyötä yhdessä koulukohtaisen oppilashuoltoryhmän kanssa
- on koulukohtaisen oppilashuoltoryhmän puheenjohtaja
- tekee tukitoimia koskevat hallinnolliset päätökset

4.5. Koulu- ja opiskelijaterveydenhuolto

Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto on terveyskeskuksen tarjoama maksuton oppilas- ja opiskeluhuollon palvelu, joka perustuu kansanterveyslakiin. Muita tätä toimintaa sääteleviä lakeja ovat mm. terveydenhuoltolaki (1326/2010), oppilas- ja opiskeluhuoltolaki (voimaan 01.08.2014) ja perusopetuslaki (628/1998).

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon tavoitteena on suunnitelmallinen, oppilas/opiskelijakeskeinen ja kokonaisvaltainen toiminta, joka vahvistaa terveyden edistämistä, tehostaa varhaista tukea ja syrjäytymisen ehkäisyä. Tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan/tehdään yhteistyötä vanhempien/huoltajien, koko kouluyhteisön ja sosiaalihuollon kanssa. Kouluyhteisön (tilat, välineet) terveyden ja turvallisuuden ylläpitämiseksi tehdään yhteistyötä sekä työterveyshuollon että työsuojelun kanssa. Koulu- ja opiskeluhuollon henkilöstö osallistuu koulukohtaisen opiskeluhuoltosuunnitelman tekemiseen ja osallistuu kutsuttuna monialaisen asiantuntijaryhmän kokoukseen.

Koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa toteutetaan valtioneuvoston asetuksen (380/2009), Neuvolatoiminta, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto sekä suun terveydenhuolto, mukaisesti.

Kouluterveydenhoitaja pitää päivittäin akuuttivastaanottoa, tekee määräaikaista ja laajat terveystarkastukset, varusmiestarkastukset, ohjaa oppilaat tarvittaviin tarkastuksiin, tutkimuksiin ja /tai hoitoon koululääkärille, erikoislääkärille, koulupsykologille, kuraattorille, perheneuvolaan tai muihin terveyskeskuksen toimipisteisiin.

Terveydenhoitaja huolehtii kansallisen rokotusohjelman mukaisten rokotusten antamisesta ja matkailun vuoksi tarvittavista rokotuksista, ohjaa ja opastaa oppilasta yhdessä opettajan, opinto-ohjaajan ja vanhempien kanssa ammatinvalintaan ja monenlaisissa kasvuun, kehitykseen ja elämään liittyvissä asioissa.

Koululääkäri pitää säännöllistä, ajanvarauksellista vastaanottoa koululla. Koululääkäri tekee laajat tarkastukset 1.,5.,8. ja lukion/ ammattikoulun toisen vuosiluokan oppilaille.. Tarkastuksen yhteydessä koululääkäri voi tehdä myös esimerkiksi astmakontrollin ja keskustella nuorelle/perheelle esiin tulleista kysymyksistä. Kutsunanalaisille 18-vuotiaille tehdään edellä mainitun tarkastuksen yhteydessä varusmiestarkastus.

Kouluterveydenhoitaja

- pitää säännölliset akuuttivastaanotot kouluilla, tekee terveystarkastukset oppilaille, ohjaa oppilaita tarvittaviin tutkimuksiin ja hoitoon koululääkärille, koulupsykologille, koulukuraattorille, perheneuvolaan ja muihin terveydenhoidon toimipisteisiin
- tekee tarvittaessa kotikäyntejä
- rokottaa rokotusohjelman mukaan
- huolehtii pitkäaikaissairauksien tutkimisesta ja seurannasta
- edistää seksuaaliterveyttä
- antaa terveysneuvontaa ja ryhmäohjausta
- osallistuu oppilashuoltotyöhön, mm. monialaisen asiantuntijaryhmän jäsenen tarvittaessa
- edistää koulun ja kodin välistä yhteistyötä
- ohjaa oppilaita yhdessä opettajien ja opinto-ohjaajan kanssa oppilaan koulunkäyntiin ja ammatinvalintaan liittyvissä kysymyksissä.

Koululääkäri tekee määräaikaistarkastukset luokkien 1, 5, 8 sekä lukion 2. luokan ja ammattioppilaitoksen 2. luokan oppilaille. Ajanvaraus tehdään kouluterveydenhoitajan kautta. Sairausasioissa nuori/perhe voi varata ajan terveyskeskukseen kouluterveydenhoitajan kautta tai suoraan terveyskeskuksesta.

Wiitaunionin alueella lapset ja nuoret kutsutaan määräaikaisiin suun terveydenhuollon tarkastuksiin, jotka perustuvat asetukseen neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskelijaterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta. Asetuksen mukaan kutsuttavia ovat 1., 5. ja 8. luokan oppilaat. Lisäksi opiskelijoille tarjotaan tarkastus jatkohoitoinen kerran opintojensa aikana. Edellä mainittua asetusta tukee jokaiselle oppilaalle henkilökohtaisen tarkastuksen yhteydessä tehty hoitosuunnitelma, joka pohjautuu suun senhetkiseen terveydentilaan. Tarkastusten ja hoitosuunnitelman pohjalta tehdään tarvittava korjaava ja ehkäisevä hammashoito.

Alle 18 -vuotiaat kutsutaan maksuttomaan hammastarkastukseen ja heille ilmoitetaan hammastarkastusajoista. Täysi-ikäisten on itse huolehdittava hammashoidostaan ja aikojen varaamisesta.

Hammashoitolassa annetun hoidon lisäksi tehdään suun terveyteen liittyviä neuvonta- ja ohjauskäyntejä esikouluissa sekä ala- ja yläkoulussa. Suunhoidon tunneilla paneudutaan ennaltaehkäisevään hammashoittoon.

Jotta päästäisiin mahdollisimman hyvin tuloksiin johtavaan yhteistyöhön hammashoitolan ja oppilaitten välillä, on yhteistyöhön sitouduttava, paitsi hammashoidon henkilökunnan, opettajien ja lapsien, myös heidän vanhempiensa. Annetuista hammashoitoajoista on hyvä pitää kiinni. Mikäli oppilas ei jostain syystä pääse tulemaan sovittuna aikana, on siitä hyvä ilmoittaa riittävän ajoissa uuden ajan saamiseksi ja hoidon jatkuvuuden takaamiseksi.

Sairaalan lapsen opettaminen

Oppilaan ensisijainen koulu on lähikoulu. Myös somaattisesti, neurologisesti tai psyykkisesti sairaalla lapsella on oikeus opetukseen. Sairaalahoidossa olevan lapsen opetus järjestetään sairaalakoulussa. Erikoissairaanhoidon sijaintikunta, opetuksen järjestäjä ja oppilaan kotikunta sopivat opetuksesta kuultuaan ensin huoltajia, oppilasta ja oppilaan lähikoulun edustajaa. Lähikoulun ja erikoissairaanhoidon henkilöstö järjestää yhdessä siirtymävaiheen tuen oppilaan palatessa kouluun. (PoL 4a §)

Mikäli oppilas ei voi terveydentilansa vuoksi osallistua kouluopetukseen, huoltaja toimittaa koululle lääkärintodistuksen oppilaan terveydentilasta. Tällöin rehtori voi sopia huoltajan kanssa erityisistä opetusjärjestelyistä, esimerkiksi kotiopiskelusta ja sen järjestämistavoista. Vastuu kotiopiskelusta on koululla ja opetuksen järjestäjällä.

Kotiopetus

Kun oppilas siirtyy huoltajan pyynnöstä kotiopetukseen, huoltaja on velvollinen huolehtimaan oppivelvollisuuden suorittamisesta.

Jos oppivelvollinen ei osallistu tämän lain mukaisesti järjestettyyn opetukseen, oppivelvollisen asuinkunnan tulee valvoa oppivelvollisen edistymistä. (POL 26 §)

Kotiopetusta varten opetuksen järjestäjä asettaa tutkivan opettajan, joka selvittää vuosittain kotiopetuksessa olevien tietoja ja taitoja ja antaa niistä arvion huoltajalle, kotiopetuksen järjestäjälle ja opetuksen järjestäjälle.

4.6. Oppilashuollon psykologi- ja kuraattoripalvelut

Koulupsykologien työ on oppilaslähtöistä. Työhön kuuluu oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvien pulmien arviointi, tutkiminen sekä tukitoimien suunnittelu yhdessä vanhempien ja opettajien kanssa. Koulupsykologi osallistuu lasten, nuorten ja vanhempien hyvinvoinnin sekä sosiaalisten ja psyykkisten valmiuksien tukemiseen. Koulupsykologit toteuttavat lyhyitä tukikeskustelujaksoja ja neuvontakäyntejä sekä lasten, nuorten että vanhempien kanssa. Tarvittaessa yhteistyötä tehdään myös muiden tutkimus- ja hoitotahojen kanssa. Koulupsykologipalvelut ovat vapaaehtoisia ja luottamuksellisia.

Lisäksi koulupsykologit osallistuvat koulun yhteisölliseen ja ennaltaehkäisevään työhön. Yhteisöllisyyteen pyritään vaikuttamaan osallisuudella koulun toimintojen suunnitteluun (esim. kiusaamisen vastainen työ), sekä osallisuudella mm. luokka- ja ryhmätoimintojen kehittämiseen ja ohjaukseen yhdessä opetushenkilöstön kanssa.

Konsultoivaa koulupsykologityötä toteutetaan yhteistyössä koulun henkilöstön ja johdon sekä opetustoimen johdon kanssa. Konsultoivalla työotteella pyritään lisäämään ymmärrystä oppilaiden tarpeista, tukemaan työssäjaksamista ja edistämään koulu yhteisön toimintaa.

Koulupsykologit välittävät psykologista tietoa ja osaamista koulutuksellisesti henkilöstölle, sekä osaksi kuntien ja sivistystoimen suunnittelu- ja kehittelytyötä.

Koulukuraattorin työ on luonteeltaan ennaltaehkäisevää ja koulukuraattori toimii kouluissa oppilaiden keskuudessa keskustellen, arjessa mukana ollen ja lapsia/nuoria kuunnellen.

Koulukuraattorin työn tavoitteena on varhainen puuttuminen sekä auttaminen ”matalalla kynnyksellä”. Tavoitteena on myös oppilaiden myönteisen kokonaiskehityksen ja koulunkäynnin tukeminen sekä hyvinvoinnin edistäminen koulu yhteisössä. Koulukuraattorityössä pyritään lisäämään oppilaiden voimavaroja ja etsimään myönteisiä ratkaisuja ilmenneisiin ongelmiin. Salassapitovelvoite koskee myös koulukuraattoria.

Lastensuojelun sosiaalityöntekijä voi ottaa osaa oppilashuollon asiantuntijaryhmään kutsuttuna. Koulukuraattori on koulun sosiaalityöntekijä ja ensisijainen taho sosiaalitoimen suuntaan. Sosiaalitoimeen tulee tehdä lastensuojeluilmoitus, mikäli lapsen tai nuoren tilanteesta herää huoli. Ilmoituksen allekirjoittajana toimii se ammattihenkilö, jolla huoli

herää. Lastensuojeluilmoituksen käsittelyyn voidaan pyytää myös paikalle ilmoituksen tekijä, näin edistetään yhteistyötä ja tiedon siirtoa. Lastensuojelun sosiaalityöntekijää voi myös konsultoida tarvittaessa nimettömänä.

5. Kuka puuttuu? Kenelle kuuluu?

Kaaviossa on esitetty toimintatavat koulussa tapahtuvien rikkeiden yhteydessä.

TAPAHTUMA	KENELLE KUULUU	TOIMENPITEET	ILMOITETAAN
Oppilas - kielenkäyttö törkeää - törkeä opettajiin / oppilaisiin kohdistuva nimittely - tapahtuu koulussa usein aikuisten kuulumattomissa	- opettaja/koulu - kuraattori - lapsi/oppilas ja vanhemmat - koulun henkilökunta - käsittely koko luokan kanssa	- välitön puuttuminen - tukitoimet - kasvatustalkoot - jälki-istunto, varoitus, luokasta poistaminen - törkeässä herjauksessa > poliisi	- rehtori / vanhemmat - luokanvalvoja - koulujohtaja - kuraattori - koti - poliisille yli 15 v sosiaalitoimeen alle 15v
- häiritsee luokassa käytöksellään toistuvasti	- opettaja/koulu - kuraattori - oppilas - vanhemmat - asiantuntijaryhmä	- taustan selvittely esim. oppimisvaikeudet, psyykkiset syyt - keskustelu - oppilaan ohjaaminen sallittuun käyttäytymiseen - koulun/luokan säännöt selväksi kirjattava ylös - luokasta poistaminen - jälki-istunto - hyvän käytöksen palkitseminen	- kirjaus - vanhemmille/hoitajille
- lyö toista oppilasta, ei vammoja	- opettaja/valvoja - asiantuntijaryhmä	- lastensuojeluilmoitus - terveydenhoitajan tarkastus - tapaturmailmoitus	- vanhemmat - asiantuntijaryhmä - rehtori
- lieviä vammoja (naarmut, mustelmat)	- opettaja/aikuisen - terveydenhoitaja	- sos. puolen tuki - keskustelu - syiden selvittäminen	- oma opettaja - sosiaaliviranomainen, lastensuojeluilmoitus, poliisi, koulu on "yleinen paikka"
- vakava vamma	- rehtori (pahoinpitely) - asiantuntijaryhmä - terveydenhoitaja, terveyskeskus - poliisi	- terveydenhoitajan tarkastus - tapaturmailmoitus - sos. puolen tuki - keskustelu - syiden selvittäminen	- poliisi - vanhemmat - sosiaaliviranomaiset - terveydenhoitaja /terveyskeskus - tapaturmailmoitus
- ottaa teräseen tms. esille	- opettaja - henkilökunta - silminnäkijät - rehtori - asiantuntijaryhmä - poliisi	- turvataan toiset - veitsen takavarikointi - ilmoitus koulun henkilökunnalle - ilmoitus vanhemmille	- vanhemmat (uhkaajan ja uhatun) - poliisi - sosiaaliviranomainen

<ul style="list-style-type: none"> - kiristää toiselta rahaa tms. 	<ul style="list-style-type: none"> - luokanvalvoja, opettaja - rehtori, opo - poliisi - aikuinen - asiantuntijaryhmä 	<ul style="list-style-type: none"> - asiantuntijaryhmä - puhuttelu, keskustelu kodin kanssa - seuranta - sovittelu (miten korvataan?) 	<ul style="list-style-type: none"> - asiantuntijaryhmä - vanhemmat - koulun johto - tarvittaessa eteenpäin poliisi
<ul style="list-style-type: none"> - on usein poissa koulusta ilman hyväksyttävää / ilmoitettua syytä 	<ul style="list-style-type: none"> - asiantuntijaryhmä - vanhemmat - koulukuraattori - koulupsykologi - koulunjohtaja - kouluterveydenhuolto - opettaja, opo - luokanvalvoja - sosiaaliviranomaiset 	<ul style="list-style-type: none"> - keskustelu oppilaan ja vanhempien kanssa - haetaan oppilas kouluun - asiantuntijaryhmä > lastensuojelu - kouluterveydenhuolto 	<ul style="list-style-type: none"> - vanhemmat - luokanvalvoja, koulunjohtaja/rehtori - sosiaaliviranomaiset - kouluterveydenhuolto
<ul style="list-style-type: none"> - tunne-elämän ongelmat, masennus tms. 	<ul style="list-style-type: none"> - asiantuntijaryhmä - oma opettaja/ luokanvalvoja tekee arvion kenelle kuuluu 	<ul style="list-style-type: none"> - keskustelu ohjaaminen koulukuraattorin kautta koulupsykologin puheille - ei jätetä yksin vanhemmat 	<ul style="list-style-type: none"> - koulu/rehtori - vanhemmat - asiantuntijaryhmä - sosiaaliviranomaiset
<ul style="list-style-type: none"> - epäily varkaudesta 	<ul style="list-style-type: none"> - opettaja selvittää tilanteen 	<ul style="list-style-type: none"> - toimenpiteet riippuvat teon vakavuudesta - keskustelu "kuulustelu" vanhempien kuuleminen 	<ul style="list-style-type: none"> - poliisi - sosiaaliviranomaiset - ilmoitetaan yleisesti jos epäily oli aiheeton > "leima" otsasta pois - koti
<ul style="list-style-type: none"> - myymälävarkaudet kouluaihana 	<ul style="list-style-type: none"> - vanhemmat - kaupan henkilökunta - opettaja - koulun johto - poliisi - opettaja 	<ul style="list-style-type: none"> - keskustelu - korvaaminen/sovittelu - vastuuseen joutuminen - poliisiin tms vierailut koulussa 	<ul style="list-style-type: none"> - rehtori - poliisi - sosiaaliviranomaiset - koti
<ul style="list-style-type: none"> - kännykän luvaton käyttö 	<ul style="list-style-type: none"> - opettaja –rehtori 	<ul style="list-style-type: none"> - yhteiset säännöt - takavarikoiminen, palautus koulupäivän jälkeen 	<ul style="list-style-type: none"> - kotiin

TAPAHTUMA	KENELLE KUULUU	TOIMENPITEET	ILMOITETAAN
Oppilas uhkaa opettajaa			
- suusanallisesti	- opettaja - koulunjohtaja	- kasvatust keskustelu - kirjataan ylös	- rehtori, koulunjohtaja - vanhemmat
↓ - kirjallisesti (sähköposti, tekstiviesti)	- opettaja - koulunjohtaja	- kasvatust keskustelu - kirjataan ylös	- rehtori, koulunjohtaja - huoltaja - poliisi - sosiaalitoimi
- veitsellä/fyysisellä väkivallalla (aggressiivinen käytös yleensä)	- koulunjohtaja - poliisi	- turvaa muut oppilaat - vie lievätkin asiat toisten/ koulunjohtajan tietoon	- asiantuntijaryhmä - psykologi - poliisi - sosiaalitoimi - vanhemmat
- Oppilas käy käsiksi, tönii, lyö, heittää jollain esineellä opettajaa	- koulunjohtaja - poliisi	- turvaa muut oppilaat - vie lievätkin asiat toisten/ koulunjohtajan tietoon - - väkivalta ilmoitus	- asiantuntijaryhmä - psykologi - poliisi - vanhemmat

TAPAHTUMA	KENELLE KUULUU	TOIMENPITEET	ILMOITETAAN
Oppilaan huoltaja			
- uhkailee opettajaa, on aggressiivinen	- koulun johto - poliisi - kollega - toimialajohtaja	- ilmoitus eteenpäin todistajan läsnäollessa (lähestymiskielto) aikuinen työkaveri paikalle - väkivalta ilmoitus	- koulun johto, kollegat - työsuojelu - poliisi - työterveyshuolto
- vapaa-aika >	- ilmoitus esimiehelle - poliisi		- rehtori - koulun johto - poliisi
- häiriköi koulussa	- henkilökunta	- kollega paikalle	- poliisi - rehtori
Muut uhkat / häiriöt			
- huumeiden käyttäjän / muun aggressiivisen henkilön tunkeutuminen kouluun (muu kuin	- henkilökunta	- ohje: turvallisuus-suunnitelma - rauhallinen kehoitus poistua koulun	- poliisi - esimies - tiedote vanhemmille

<p>lasten vanhempi)</p> <p>- koulun lähiympäristössä / koulun alueella asiattomasti oleilevat</p>	<p>- henkilökunta</p>	<p>alueelta</p> <ul style="list-style-type: none"> - ilmoitus poliisille - jälkihoito: palautekeskustelu - tilanteen arviointi - kehotus poistua alueelta - ilmoitus tarvittaessa poliisille - toimintaohjeita oppilaille 	<ul style="list-style-type: none"> - poliisi - rehtori - tiedote koteihin
---	-----------------------	---	--

6. Opinpolun nivelvaiheet

Kasvatuksen ja opetuksen nivelvaiheiden toimet tukevat lapsen tai nuoren siirtymistä opinpolulla uuteen vaiheeseen. Tavoitteena on tarjota oppilaalle turvallinen ja luonteva siirtyminen sekä varmistaa tiedonkulku kasvatus- ja opetushenkilöstön kesken. Tavoitteena on myös madaltaa kynnyksiä opinpolun eri vaiheiden välillä ja samalla lisätä yhteistyömahdollisuuksia eri opetushenkilöiden kesken.

Päivähoito/kotihoito – esikoulu

Esikouluvuotta edeltävänä keväänä terveyskeskuksen lastenneuvolan terveydenhoitaja kutsuu koolle monialaisen työryhmän, johon kuuluvat terveydenhoitaja, puheterapeutti, erityisopettaja, esikoulun opettajat ja päivähoidon edustaja. Työryhmässä kartoitetaan erityisen tuen tarve, esim. terapiapalvelut ja erityisopetus. Mikäli lapsi tarvitsee muuta erityistä tukea, ryhmään kutsutaan ko. alan asiantuntija. Keväällä esiopetuksen oppilaille järjestetään tutustumispäivä lähikoulussa.

Esikoulu - Ensimmäinen luokka

- Esiopetusvuoden keväällä, helmi-maaliskuussa, esiopettaja, erityislastentarhanopettaja ja erityisopettaja yhdessä teettävät kaikilla esioppilailla kouluvalmiustutkimuksen. Tutkimuksen ja esiopettajan havaintojen pohjalta osalle lapsista suositellaan tarkempia psykologin tutkimuksia.
- Lastenneuvolan ja koulun neuvolapalaverissa siirretään opetuksen järjestämiseksi tarvittavat lasta koskevat välttämättömät tiedot. Tiedonsiirtoon pyydetään huoltajan lupa.
- Esikoulunopettajat, tulevat luokanopettajat ja erityisopettaja pitävät oman palaverinsa, jossa siirretään tietoa tulevista ekaluokkalaisista luokkajaon helpottamiseksi ja koulun tukitoimien suunnittelemiseksi. Tuleville ensimmäisen luokan oppilaille järjestetään keväällä tutustumispäivä.

Luokka 6-luokka 7

Tiedonsiirto 6. luokalta 7:nnele

- Opinto-ohjaaja kerää siirtotiedot kuudennen luokan oppilaista huoltajilta, erityisopettajilta ja luokanopettajilta sekä kokoaa tulevat luokat siirtotietojen pohjalta yhteistyössä muiden opettajien kanssa.
- Kun luokat on perustettu, kutsutaan kaikki 6. lk:n luokanopettajat tiedonsiirtopalaveriin. Läsnä ovat tulevat aineenopettajat, luokanvalvojat, erityisopettajat, kouluterveydenhoitaja, kuraattori, opinto-ohjaaja sekä rehtori.
- Tiedonsiirron ja yhteistyön avulla varmistetaan, että oppilaan oppimispolku on mahdollisimman selkeä hänen tullessaan seitsemännelle luokalle. Mahdolliset erityisen tuen päätökset tulee tehdä luokkien 1 – 6 aikana. Ne tarkistetaan ainakin 2.vuosiluokan lopussa sekä ennen 7:lle vuosiluokalle siirtymistä. Alaluokilla on myös tieto oppilaan muusta avuntarpeesta ja erityistoimenpiteistä. Tämän tiedon tulee välittyä siirryttäessä 7:nnele ja muulle oppilashuoltohenkilöstölle. Oppilaan tukihenkilöverkoston saumaton yhteistyö helpottaa käytännön suunnittelua, joka koordinoituu koulujen oppilashuoltotyöryhmien kautta.
- Tulevien 7. luokkalaisten tutustumispäivä pidetään keväällä
- Tulevien 7.-luokkalaisten huoltajille järjestetään 7-9 luokista tiedottava tilaisuus loppukeväällä tai viimeistään alkusyksyllä.
- 7.-luokkalaisille järjestetään heti syyslukukauden alussa ryhmäytymiseen liittyvää toimintaa.

Yhdeksäs luokka-lukio

- Aluelukio kutsuu oman paikkakunnan 9.-luokkalaiset tutustumisvierailulle lukioon ja järjestää ohjattua ohjelmaa heille.
- Lukioon pyrkivät täyttävät ainevalintakorttinsa opinto-ohjaajan johdolla yhteishaun aikataulun mukaisesti ja ne toimitetaan kyseessä oleviin lukioihin.
- Opinto-ohjaaja kerää 9.-luokkalaisten siirtotiedot lomakkeilla huoltajilta ja kokoaa tulevat luokkajaot yhteistyössä yläkoulun luokanvalvojien kanssa.

- Loppukeväällä tai heti uuden lukuvuoden alussa pidetään lukioon siirtyvien oppilaiden osalta tiedonsiirtopalaveri lukiolla, jossa ovat koolla opinto-ohjaaja ja luokanvalvojat sekä tulevat ryhmänohjaaja(t), lukion rehtori/apulaisrehtori, opinto-ohjaaja, kouluterveydenhoitaja sekä tarvittaessa koulupsykologi ja kuraattori. Tässä palaverissa käydään läpi aloittavat opiskelijat ja heidän mahdolliset erityistuen tarpeensa.
- Syksyllä järjestetään lukiolaisille ryhmäytymistä tukevaa toimintaa ja tutorit opastavat uusia opiskelijoita. Sujuvan lukioaloituksen takaamiseksi 1. vsk:n ohjaamiseen varataan resurssia syyslukukauden alussa.
- Ryhmänohjaaja tekee tulohaastattelun kaikille 1.vsk:n opiskelijoille syyslukukauden aikana.
- 1.vsk:n huoltajien osallistuminen nivelvaiheeseen tulee esille lähinnä vanhempainillan kautta, joka järjestetään syksyllä.

Yhdeksäs luokka-Ammatillinen oppilaitos

- Ammatinvalintaa ja turvallista siirtymistä tuetaan päättöluokkalaisten osalta opinto-ohjauksen keinoin.
- Yläkoulun 9.-luokkalaiset osallistuvat lähialueen ammatillisten koulutusten avoimiin päiviin/ markkinointipäiviin kutsuttaessa sekä halutessaan muihin oppilaitoksiin tutustuen oma-aloitteisesti vierailen. POKE:lla järjestettävään Taitaja9-paikalliskilpailuun osallistutaan.
- Peruskoulun opinto-ohjaaja kerää tiedonsiirtolomakkeella tiedot päättöluokkalaisista keväällä ja toimittaa ne syyslukukauden alussa niihin oppilaitoksiin, joissa entiset oppilaat ovat aloittaneet opintonsa.
- Eri ammattiopistoissa järjestetään syyslukukauden alussa nivelvaiheen palavereja, joihin osallistuvat ammattiopiston opinto-ohjaajat, erityisopettajat, kuraattorit, terveydenhoitaja sekä aloittavien luokkien luokanvalvojat. Lähettävistä peruskouluista mukana ovat opot ja erityisopettajat. Tässä palaverissa käydään läpi aloittavat opiskelijat ja heidän mahdolliset erityistuen tarpeensa. Mukana palavereissa ovat tavallisesti etsivät nuorisotyöntekijät.
- Syksyllä ammattiopistossa tutorit perehdyttävät uusia opiskelijoita taloon ja ohjaukseen varataan enemmän resurssia sujuvan koulualoituksen takaamiseksi.

7. Liitteet

Liite 1 Oppimisen tukea ja oppilashuoltoa koskevat asiakirjat

Oppilashuoltoa koskevat asiakirjat

Asiakirja	Säilytysaika	Säilytyspaikka (vastuuhenkilö)
Yleiset, oppilashuoltoa koskevat linjaukset, koulukohtaiset oppilashuoltosuunnitelmat, Oppimisen tuen ja oppilashuollon käsikirja (myös ent. Oppilas-huollon käsikirja)	Säilytetään pysyvästi	Sivistystoimisto toimittaa (kanslisti) päätearkistoon (arkistos sihteeri)
Yksittäistä oppilasta koskevat muistiot, suostumukset, kutsut, pyynnöt, lausunnot, oppilashuoltokertomus ja siihen tehdyt anomukset. Yhtä oppilasta koskevat kaikki koululla syntyvät asiakirjat niputetaan yhteen.	Oppivelvollisuus aika + 10 vuotta. Mikäli pidempiaikaiseen säilytykseen on tarvetta, on syy säilytykseen kirjattava ylös tapauskohtaisesti.	Koululla lukollisessa arkistokaapissa, oppilaan syntymävuoden mukaisessa järjestyksessä. Määräajan jälkeen asiakirjat hävitetään ja hävityksestä tehdään hävittämislue t t e l o . (oppilashuollosta koululla vastaava opettaja)

Oppimisen tuen asiakirjat

Asiakirja	Säilytysaika	Säilytyspaikka (vastuuhenkilö)
Oppimissuunnitelma (HOPS) tai HOJKS	Oppivelvollisuus aika + 10 vuotta	Koulu (rehtori, koulunj.)
Pedagoginen arvio	Liitetään HOPS:n tai HOJKS:n ja säilytetään saman ajan kuin ko. asiakirjat	Koulu (rehtori, koulunj.)
Pedagoginen selvitys	-"-	Koulu (rehtori, koulunj.)
Asiantuntijaryhmän ja oppimisen tukiryhmän kutsu	-"-	Koulu (rehtori, koulunj.)
Erytisen tuen päätös	-"-	Koulu (rehtori, koulunj.)

Muut

Asiakirja	Säilytysaika	Säilytyspaikka (vastuuhenkilö)
Rangaistuskirja, kasvatuskeskustelut	50 vuotta	Koulu (rehtori, koulunj.)
KiVa Koulu – asiakirjat	Oppivelvollisuus aika	Koulu (rehtori, koulunj.)
Kirjalliset todistukset/ vuosiluokkien 1. ja 2. lukuvuositodistukset (ei käyttäytymistä)	Sp (säilytetään pysyvästi)	Liitetään oppilaskorttiin koululla. Oppilaskortit tulostetaan 6. luokalla ja 9. luokalla. 9. luokan jälkeen oppilaskortit siirretään kunnan/ kaupungin päätearkistoon (rehtori/ koulunj./kanslisti > arkistos sihteeri)

Liite 2 Oppimisen ja oppilashuoltotyön tueksi

Suunnitelmat ja asiakirjat

- Wiitaunionin varhaiskasvatussuunnitelma
- Wiitaunionin varhaisen tuen käsikirja
- Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma
- Viitasaaren, Pihtiputaan ja Kinnulan seudullinen mielenterveys- ja päihdeohjelma
- Terveystiedon, neuvolatoiminnan, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon sekä lasten ja nuorten ehkäisevän suun terveydenhuollon toimintaohjelma vuosille 2013-2015
- Wiitaunionin aamu- ja iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelma
- Koulukuljetuksen periaatteet
- Peruskoulujen ja toisen asteen oppilaitosten oppilashuoltosuunnitelmat
- EDU.fi –sivusto: Perusopetuksen järjestäminen

http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/ohjeita_koulutuksen_jarjestamiseen/perusopetuksen_jarjestaminen/103/lomakkeet_oppimisen_ja_koulunkaynnin_tukeen